

Pienākums nodot klientu datus VID

Autore: Katrīna Annija Ročāne, SIA "ZAB COBALT", zvērināta advokāta palīdzē

Straujās ekonomikas digitalizācijas iespaidā beidzamajos gados īpašu popularitāti un uzticību iemantojušas dažādas digitālās platformas, ar kuru palīdzību komersantiem iespējams padarīt savus pakalpojumus pieejamus plašai klientu auditorijai. Restorānu, taksistu, transportlīdzekļu un dzīvokļu īstermiņu īres pakalpojumi šobrīd atrodas klikšķa attālumā. Tomēr līdz ar ekonomikas digitalizācijas radītajām ērtībām parādījušies arī atsevišķi riski – komersantu veiktie darījumi un gūtie ienākumi ir grūti izsekojami, un tie ne vienmēr pilnībā tiek atspoguļoti nodokļu deklarācijās.

Valstu nodokļu administrācijām līdz šim nebija vienota rīka, kā iegūt informāciju par digitālajās platformās veiktajiem darījumiem. Īpaši sarežģīti informāciju iegūt un apkopot bija gadījumos, kad digitālā platforma, kas reģistrēta kādā Eiropas Savienības (ES) dalībvalstī, apkalpoja patērētājus un pārdevējus no visas ES. Vēl sarežģītāk, ja platforma bija reģistrēta kādā trešajā valstī, bet operēja ES.

Novēršot šādu situāciju rašanos, ES Padome 2021.gada 22.martā pieņēma [direktīvu 2021/514](#), ar kuru grozīja direktīvu 2011/16/ES par administratīvo sadarbību nodokļu jomā, jeb [DAC 7 direktīvu](#). Tajā bija paredzēts pienākums visām ES dalībvalstīm līdz 2023.gada 1.janvārim ieviest regulējumu, kas liktu digitālajām platformām sniegt nodokļu administrācijām informāciju par klientu – pakalpojumu sniedzēju vai preču pārdevēju – veiktajiem darījumiem. Regulējuma mērķis ir novērst dalībvalstu nodokļu maksātāju spēju neuzrādīt ar digitālo platformu starpniecību gūtos ienākumus, lai izvairītos no nodokļu nomaksas.

Lai iestrādātu [DAC 7 direktīvā](#) ietvertu regulējumu Latvijas tiesību sistēmā, 2022.gada 22.decembrī pieņemti grozījumi [likumā](#) "Par nodokļiem un nodevām" (likums par NN). Grozījumi stājās spēkā šī gada 1.janvārī. Jāatzīst, ka pašos grozījumos paredzēts vien nodokļu maksātāju vispārīgs pienākums pie noteiktiem apstākļiem sniegt informāciju par personām, kas veic saimniecisko

darbību digitālajās platformās. Savukārt detalizētu regulējumu par to, kas būs šī pienākuma subjekti, kā un kāda informācija tiem būs jāsniedz, uzdots izstrādāt Ministru kabinetam (MK). Raksta tapšanas brīdī Finanšu ministrija ir izstrādājusi noteikumu projektu “Automātiskās informācijas apmaiņas par pārdevējiem, kuri gūst ienākumus, izmantojot digitālās platformas, noteikumi”. Noteikumu projekts ir pieņemts valsts sekretāru sapulcē, taču pret atsevišķiem noteikumu aspektiem joprojām iebildumus ir izteikusi Tieslietu ministrija (TM). Noteikumi vēl jāapstiprina MK.

Kurām platformām jāsniedz informācija?

[DAC 7 direktīvā](#) un noteikumu projektā paredzēts, ka pienākums ziņot nodokļu administrācijai būs digitālo platformu operatoriem. Noteikumu projektā ietvertās digitālo platformu, to operatoru u.c. definīcijas faktiski dublē [DAC 7 direktīvā](#) ietvertos jēdzienu skaidrojumus.

Ar jēdzienu “digitālā platforma” jāsaprot jebkura programmatūra, tostarp tīmekļa vietne vai tās daļa, un mobilās lietotnes, kurām var pieslēgties pārdevēji, pakalpojumu sniedzēji un pircēji, lai tieši vai netieši saņemtu noteikumu projektā minētos pakalpojumus vai iegādātos preces. Proti, informācijas sniegšanas pienākums attieksies tieši uz tādām digitālajām platformām, kas savieno pircējus un pakalpojumu sniedzējus ar to klientiem. Latvijas patērētājiem zināmas platformas, kas atbilst noteikumu projektā un [DAC 7 direktīvā](#) ietvertajam jēdzienam, ir, piemēram, mobilās lietotnes, kas nodrošina ēdienu piegādes (“Bolt Food” un “Wolt”), kā arī platformas, kurās iespējams īstermiņā izīrēt apartamentus (“Airbnb” un Booking.com).

Savukārt digitālo platformu operatori ir tās personas, kas platformu vārdā vai labā slēdz līgumus ar pārdevējiem un pakalpojumu sniedzējiem par viņu preču un pakalpojumu pieejamību platformā. Piemēram, mobilās lietotnes “Airbnb” operators attiecīgi būtu “Airbnb Travel LLC” vai “Airbnb Stays Inc”. Tieši operatoram, nevis platformai kā tādai būs pienākums sniegt informāciju par pārdevējiem un pakalpojumu sniedzējiem. Tas nozīmē, ka arī par regulējuma neievērošanu pie juridiskās atbildības tiks saukti tieši platformu operatori.

Digitālo platformu operatoriem būs pienākums sniegt informāciju par tiem pārdevējiem un pakalpojumu sniedzējiem, kas darbojas tikai noteikumu projekta

2.9.punktā uzskaitītajās jomās. Precīzāk, ziņošanas pienākums attieksies uz platformām, kurās pārdevēji un pakalpojumu sniedzēji:

- iznomā vai izīrē dzīvojamās, nedzīvojamās telpas, autostāvvietas vai jebkura cita veida nekustamo īpašumu (piemēram, Booking.com un “Airbnb”);
- sniedz individuālus pakalpojumus, kurus klātienē vai tiešsaistē sniedz viena vai vairākas fiziskas personas pēc platformas lietotāja pieprasījuma (piemēram, taksometru pakalpojumus platformā “Bolt”);
- pārdod taustāmas, kustamas preces (“Bolt Food”, “Wolt”); vai
- iznomā jebkura veida transportlīdzekļus.

Izņēmumi no ziņošanas pienākuma

Noteikumu projektā paredzēti atsevišķi izņēmumi no platformu pienākuma sniegt informāciju Valsts ieņēmumu dienestam (VID). Visi šie izņēmumi aizgūti no [DAC 7 direktīvas](#).

No informācijas sniegšanas pienākuma atbrīvotas tādas digitālās platformas, kuras nodrošina vienīgi maksājumu apstrādes pakalpojumus (piemēram, “PayPal”) vai tikai pārsūta/ novirza lietotājus uz citām digitālajām platformām. Tāpat noteikumu projektā ietvertie pienākumi neattiecas uz platformām, kas nodrošina sludinājumu ievietošanu un reklamēšanu bez citādas iesaistes darījuma norisē, piemēram, Ss.lv (noteikumu projekta 2.1.1. un turpmākie punkti).

Būtiski atcerēties, ka ziņošanas pienākums neattiecas uz tām digitālajām platformām, kurās savas preces un pakalpojumus piedāvā tikai paši digitālo platformu operatori. Piemēram, ja mazumtirdzniecības veikals savā mobilajā lietotnē pārdod tā veikalā pieejamās preces, veikalam nebūs jāsniedz noteikumu projektā paredzētais ziņojums. Tāpat, lai arī transportlīdzekļu iznomāšana ietilpst noteikumu projektā uzskaitīto pakalpojumu klāstā, koplietošanas auto iznomātājiem (piemēram, “CityBee”, “Bolt” un “Fiqsy”) nebūs pienākuma ziņot VID, ciktāl šo platformu operatori paši nodrošina konkrēto transportlīdzekļu īres pakalpojumus.

Digitālo platformu operatoriem pirmoreiz DAC 7 direktīvā minētā informācija VID būs jāsniedz 2024.gada janvārī, ziņojot par 2023.gadā notikušajiem darījumiem

Jāuzsver, ka noteikumu projektā nav paredzēts mehānisms, kā operatoriem pierādīt, ka to platformas atbilst minētajiem izņēmumiem (2.3.punkts). Šī mehānisma trūkumu TM norādījusi savos iebildumos, un noteikumu projekts, visdrīzāk, tiks papildināts.

Visbeidzot, atbilstoši noteikumu projekta 2.16.punktam digitālo platformu operatoriem nav jāsniedz ziņojumi par tiem pakalpojumu sniedzējiem vai pārdevējiem, kuri ar platformu starpniecību pārskata periodā jeb kalendārā gada laikā īstenojuši ne vairāk kā 30 darījumus, kuru kopējā vērtība nepārsniedz 2000 eiro. Ziņojums nav jāsniedz arī par komersantiem, kas ir “valdības vienība” (publiskas personas vai valsts kapitālsabiedrības) un komersantiem, kuru akcijas tiek tirgotas vērtspapīru tirgū.

Ziņojums būs jāsniedz par visiem tiem noteikumu projektā minētajiem pārdevējiem un pakalpojumu sniedzējiem, kas ir ES rezidenti, kā arī trešo valstu rezidentiem, ja tie platformā izīrē vai iznomā ES dalībvalstī esošu nekustamo īpašumu.

Kāda informācija jāsniedz?

Pēc noteikumu projekta 2.3.sadaļas var spriest, ka VID sniedzamajā informācijā ietilps dati, kas ļaus skaidri identificēt konkrētos pārdevējus un pakalpojumu sniedzējus. Operatoriem būs jāapkopo pārdevēju un pakalpojumu sniedzēju pamatinformācija: vārds, uzvārds vai komersanta nosaukums, adrese, pievienotās vērtības nodokļa maksātāja numurs, reģistrācijas numurs. Ja platforma apkalpo īres/nomas pakalpojumus, tai jānorāda arī izīrēto nekustamo īpašumu adreses un kadastra numuri.

Atbilstoši noteikumu projekta 2.4.sadaļai platformu operatoriem būs jāpārbauda iegūto datu ticamība. Ticamības pārbaude jāveic, izmantojot gan publiskās datubāzēs (piemēram, Ur.gov.lv) pieejamo informāciju, gan informāciju, kas nonākusi operatora rīcībā tā darbības laikā. Ja nepieciešams, operatoram būs

jāpieprasa pierādījumi par informācijas patiesumu pašam pārdevējam vai pakalpojumu sniedzējam.

Noteikumu projekta 3.2.sadaļā paredzēts, ka operatoriem ziņojumā būs jānorāda arī bankas konta, uz kuru pārdevējam vai pakalpojumu sniedzējam ir samaksāta atlīdzība, dati, pārdevēja rezidences valsts, saņemtās atlīdzības apmērs un veikto darījumu skaits (ja operatoram tas ir pieejams), kā arī visas maksas un nodokļi, kurus par darījumu apkalpošanu saņem pati ziņojošā platforma. Nekustamo īpašumu izīrēšanas darījumu platformu operatoriem bez nekustamā īpašuma adreses būs jānorāda arī dienu skaits, kad katrs nekustamais īpašums ticis iznomāts (ja šādi dati pieejami).

Visa ziņojumā ietveramā informācija VID jāsniedz 31.janvārī pēc pārskata perioda – kalendārā gada – beigām ar elektroniskās deklarēšanas sistēmas starpniecību. Tātad digitālo platformu operatoriem pirmoreiz [DAC 7 direktīvā](#) minētā informācija VID būs jāsniedz 2024.gada janvārī, ziņojot par 2023.gadā notikušajiem darījumiem. Vērts piebilst, ka gadījumos, kuros operatoram rodas pienākums ziņot par tā pārdevējiem un pakalpojumu sniedzējiem vienlaikus vairākās dalībvalstīs, tam būs tiesības izvēlēties ziņošanas valsti, par to attiecīgi informējot iesaistītās nodokļu administrācijas (noteikumu projekta 41.punkts).

Sekas, ja netiek ziņots

Ar grozījumiem [likumā par NN](#) par ziņošanas vai pienācīgas pārdevēju pārbaudes pienākuma neievērošanu tika paredzēta administratīvā atbildība. Atbilstoši likuma par NN [32.⁵panta](#) 4.daļai par ziņojuma sniegšanas termiņa nokavējumu vai citu ar ziņošanas pienākumu saistīto noteikumu neievērošanu digitālo platformu operatorus sodīs ar līdz pat 14 000 eiro lielu naudas sodu.

VID soda naudu piemēros, katrā gadījumā izvērtējot lietderības apsvērumus un samērīgumu. Grozījumu anotācijā precizēts, ka maksimālais soda mērs varētu tikt piemērots, piemēram, ja nodokļu maksātājs neizpilda ziņošanas pienākumu vispār. Tomēr, kad informācijas sniegšanas termiņš tikai nokavēts vai nav ievērotas kādas citas formālas prasības, būs nosakāma zemāka soda nauda.

Turklāt, ja platformas operators neizpildīs ziņošanas pienākumu pēc diviem VID atgādinājumiem, tas tiks izslēgts no Eiropas Komisijas uzturētā vienotā operatoru reģistra. Ja operators pēc izslēgšanas sniegs VID “pienācīgas garantijas” par turpmāku ziņošanas prasību izpildi, to atkārtoti varēs ierakstīt reģistrā. Tiesa gan, noteikumu projekts nesniedz atbildi uz to, kas tieši operatoram jā dara, lai sniegtu “pienācīgas garantijas” un to varētu reģistrēt atkārtoti.

Tāpat noteikumu projekta 39.punktā paredzēti noteikti privāttiesiski ierobežojumi, ja pārdevēji vai pakalpojumu sniedzēji paši nesniedz operatoriem nepieciešamo informāciju. Ja pārdevējs pēc platformas pieprasījuma un diviem atgādinājumiem nesniedz pieprasīto informāciju un ja pagājis 60 dienu termiņš kopš sākotnējā operatora pieprasījuma, operatoriem būs pienākums slēgt platformā reģistrēto pārdevēja kontu, liedzot tam platformā veikt saimniecisko darbību.